

Archeologienota Lommel Kattenbos

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

29-9-2017

Titel: Archeologienota Lommel Kattenbos

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2017H234

Intern projectnummer: 2017.142

Locatiegegevens: Limburg, Lommel, Kattenbos

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 215446 en Y: 211345; X: 215773 en Y: 211624

Kadastergegevens: Lommel, afdeling 4, sectie D, perceel nr. 515a, 517p, 517w2, 513n, 485l, 511e, 508c, 506e en 507b (zie figuur 6)

Oppervlakte plangebied: 43.086m²

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog) en Joeri Marannes (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 29/09/2017

© Acke&Bracke BVBA, p/a Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

<u>1.</u>	<u>INLEIDING</u>	4
1.1.	WETTELIJK KADER	4
1.2.	ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1.	VRAAGSTELLING	4
1.2.2.	RANDVOORWAARDEN	4
1.3.	WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1.	MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2.	ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3.	ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4.	WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5.	SELECTIE BRONNEN	6
<u>2.</u>	<u>BUREAUONDERZOEK</u>	7
2.1.	HUIDIGE TOESTAND	7
2.2.	GEPLANEDE WERKEN	9
2.3.	LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1.	TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2.	LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3.	BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4.	GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4.	HISTORISCHE SITUERING	20
2.5.	ARCHEOLOGISCHE SITUERING	27
<u>3.</u>	<u>SYNTHESE</u>	29
3.1.	ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	29
3.2.	AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	29
3.3.	VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	30
3.4.	VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	31
3.5.	BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	31
<u>4.</u>	<u>SAMENVATTING</u>	34
<u>5.</u>	<u>BIBLIOGRAFIE</u>	35
<u>6.</u>	<u>BIJLAGES</u>	36

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Lommel Kattenbos, waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaarde gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied, de directe omgeving en van de gemeente Lommel in het algemeen werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site in een landelijke omgeving, niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

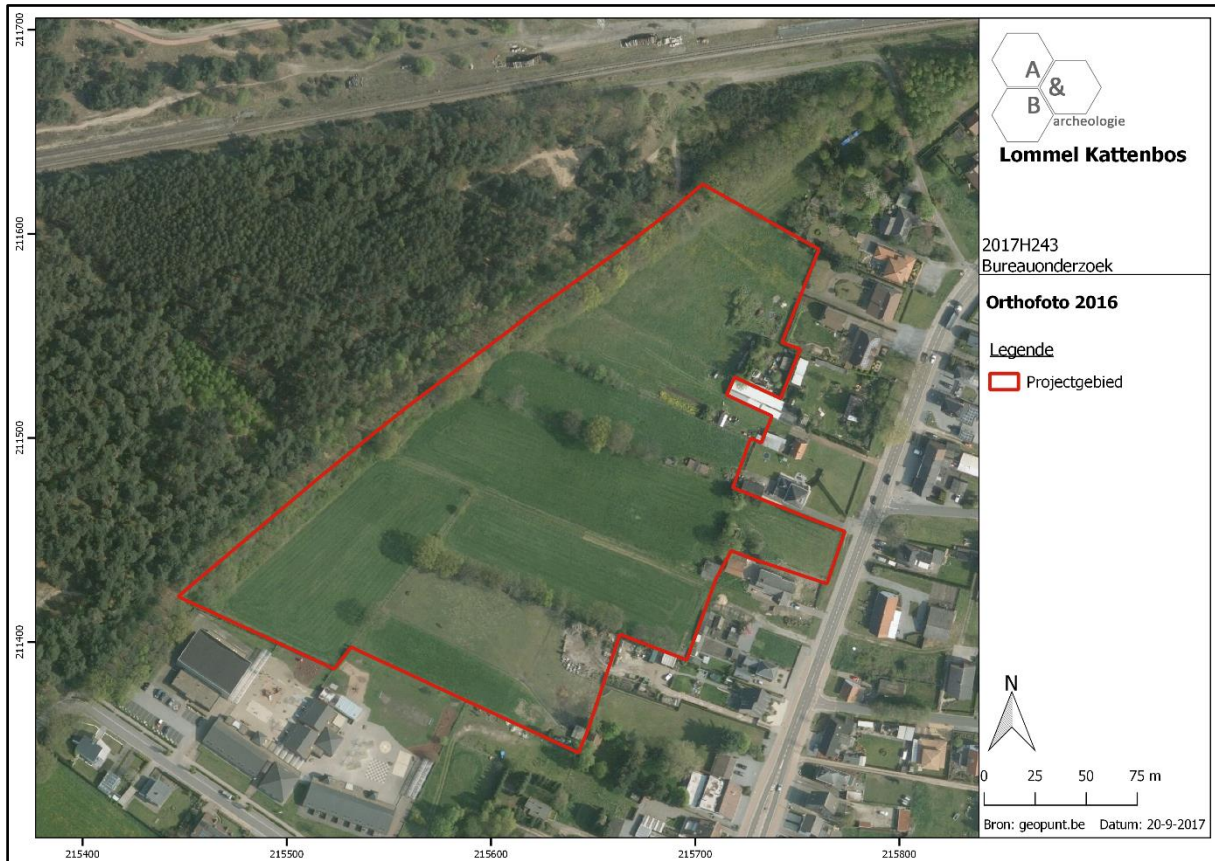
2.1. Huidige toestand

Het terrein is gelegen ten zuiden van de stadskern van Lommel (provincie Limburg). Het plangebied bevindt zich aan de westelijke zijde van de Kattenbos achter de woningen met huisnummer 26 tot en met 54. Tussen de woningen met huisnummer 36 en 40 sluit het plangebied aan op de Kattenbos. Aan de zuidelijke zijde sluit het plangebied aan op woningen aan de Haardstraat. De westelijke grens wordt gevormd door een bos. Het plangebied heeft een oppervlakte van 43086m² en is volledig ingenomen door weilanden, waarvan enkele afgezoomd met boompjes. Daarnaast zijn nog enkele kleine bijgebouwtjes aanwezig achter de woningen met huisnummer 30, 34, 36, 40 en 52/54.

Kadastraal gezien kan het projectgebied teruggevonden worden op: Lommel, afdeling 4, sectie D, perceel nr. 515a, 517p, 517w2, 513n, 485l, 511e, 508c, 506e en 507b.

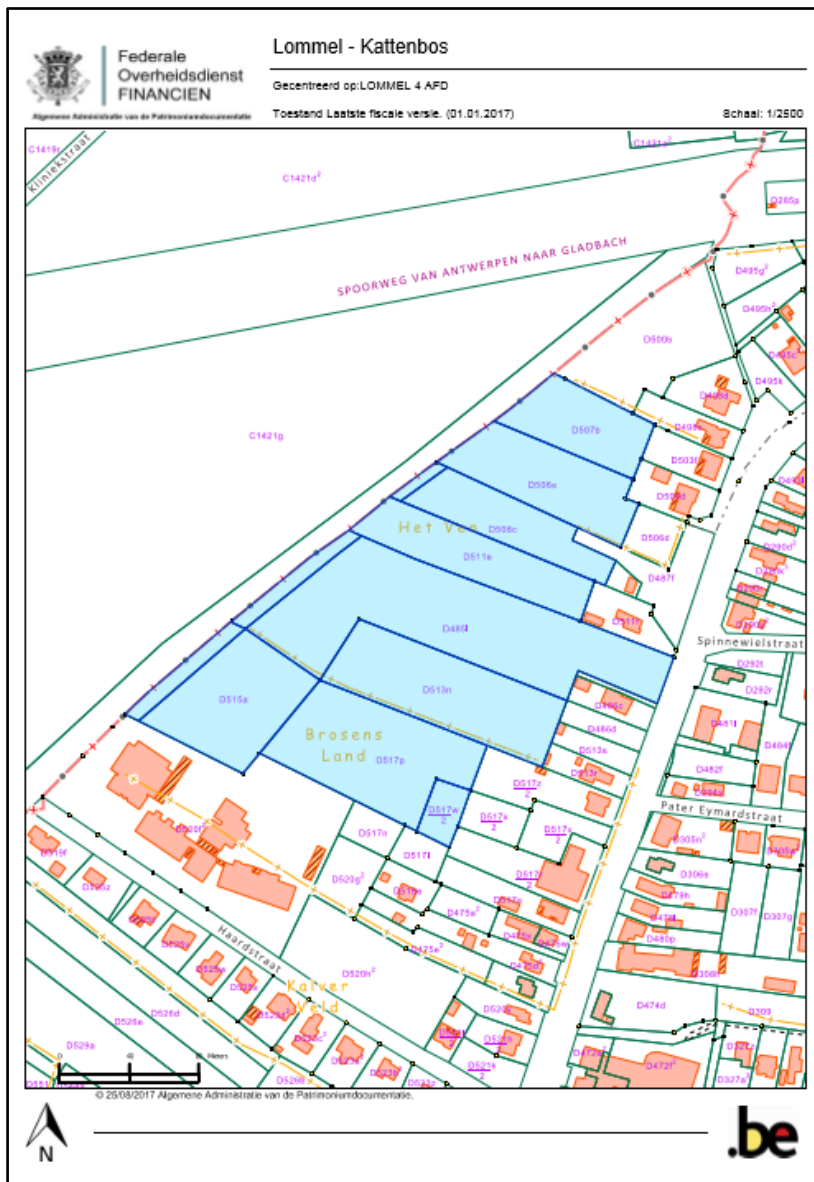
Figuur 1 Zicht vanop de Kattenbos op een deel van het plangebied ingenomen als weiland (bron: google maps).

Figuur 2 Uitsnede uit de orthofoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

De geplande werken omvatten twee luiken. In eerste instantie zullen de aanwezige boompjes gerooid worden. Daarnaast zullen de kleine bijgebouwtjes gesloopt worden. Nadien zal het volledige plangebied verkaveld worden, maar er zijn nog geen concrete inrichtingsplannen beschikbaar. Gezien de grootte van de site, kan uitgegaan worden van een groot aantal te ontwikkelen loten en een interne wegenis. Aangezien er nog geen concrete plannen beschikbaar zijn, en dus ook geen zones gekend zijn waar geen werken zullen plaatsvinden, moet op dit moment rekening gehouden worden met een maximale verstoring van het volledige plangebied: het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones is nefast voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

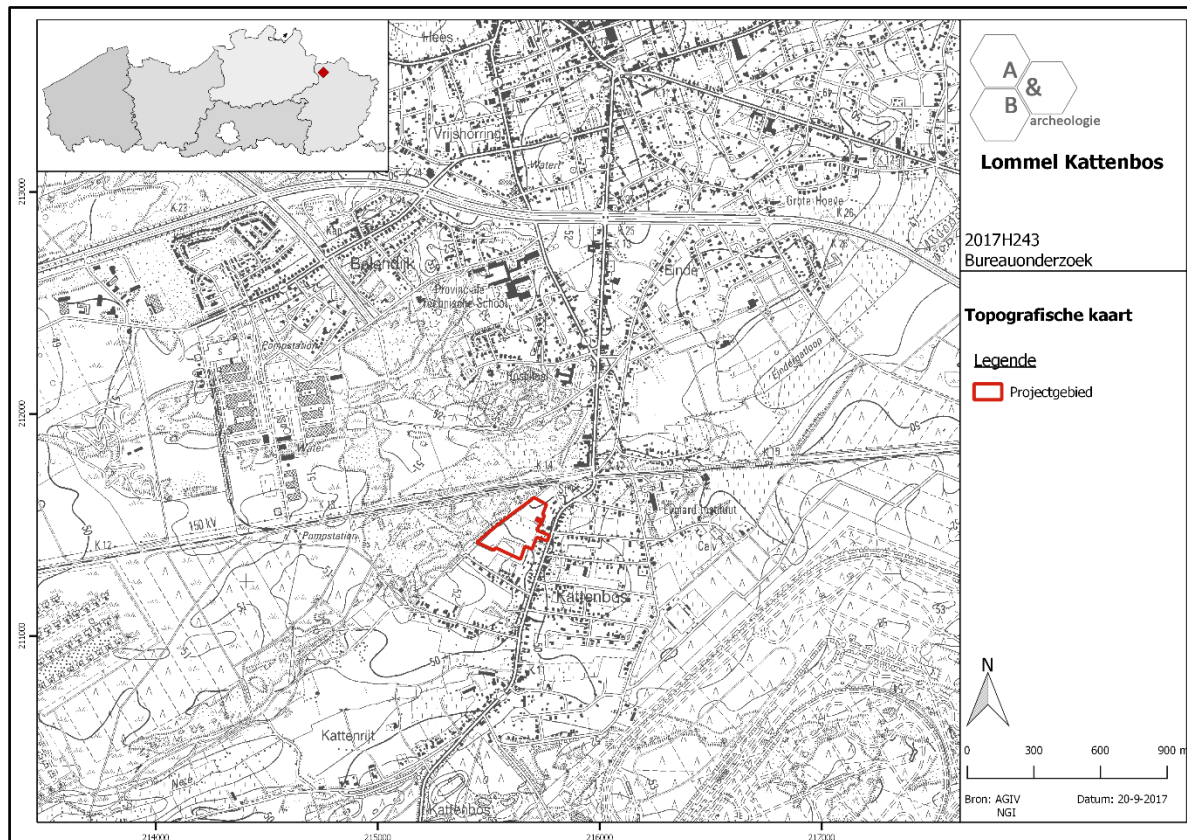
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

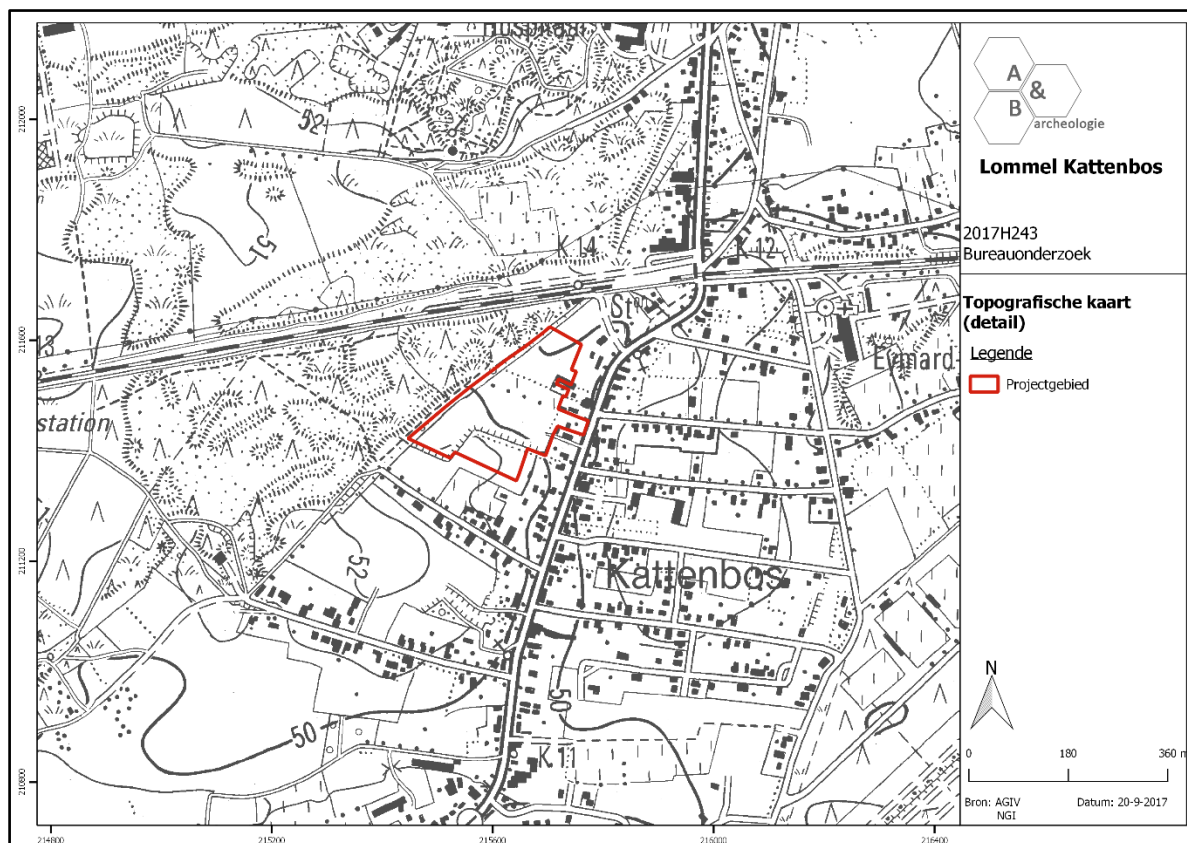
Het projectgebied bevindt zich in de gemeente Lommel, gelegen in de provincie Limburg. Lommel bestaat enkel uit Lommel zelf. Lommel grenst aan de gemeenten Mol, Balen, Hechtel-Eksel, Overpelt, Neerpelt en Nederland.

Het plangebied, gelegen aan de Kattenbos, bevindt zich in het zuidelijke deel van Lommel net ten zuiden van de spoorlijn en het station van Lommel. De westelijke grens wordt gevormd door een groot bos. Het grootste zuidelijke deel van Lommel wordt ingenomen door naaldbos. Doorheen het bosrijk gebied stroomt de Molse Nete die ontspringt ter hoogte van de Kattenbos en naar het westen in de richting van het Kanaal naar Beverlo loopt. Ter hoogte van Geel mondt de Molse Nete uit in de Grote Nete. Ten noordwesten van het plangebied stroomt de Eindergatloop die in de richting van het Kanaal van Bocholt naar Herentals loopt.

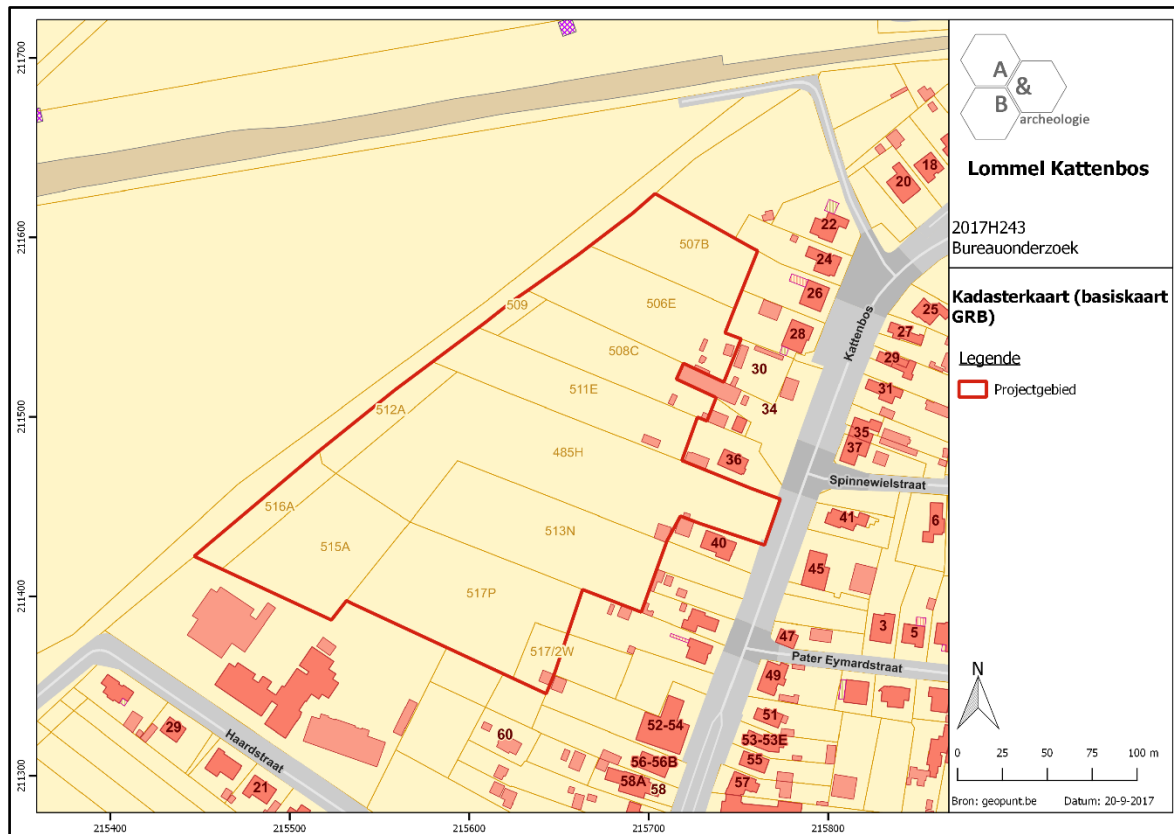
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied onderverdeeld in drie types. Het eerste en grootste type wordt aangegeven met de gele inkleuring. Deze inkleuring wijst op de aanwezigheid van weilanden die niet in alluviale overstromingsgebieden liggen. Het tweede type wordt aangegeven met een witte inkleuring en betekent 'Akkerbouw'. Een dergelijke type wordt als volgt omschreven: een bodem die gebruikt wordt in één of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Het derde type wordt aangegeven door middel van de rode inkleuring en betreft 'Andere bebouwing'. Dit type geeft gebieden aan die voor het grootste deel worden bedekt door structuren zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene delen en open bodem, tussen 30 en 80% is verhard. De rode inkleuring bevindt zich net in het oosten en in het zuiden. De bodemgebruikskaart komt grotendeels overeen met de huidige situatie, waarbij vooral sprake is van weilanden.

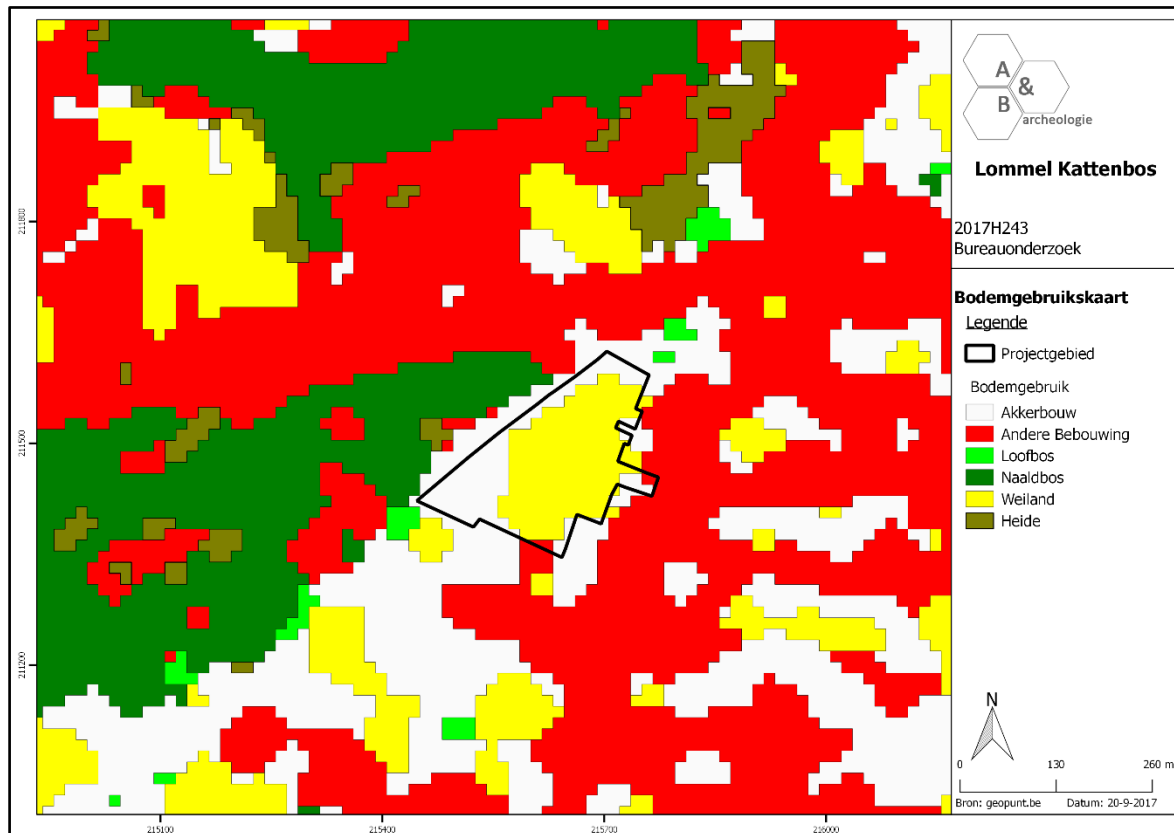
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het perceelnummer (bron: geopunt.be).

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

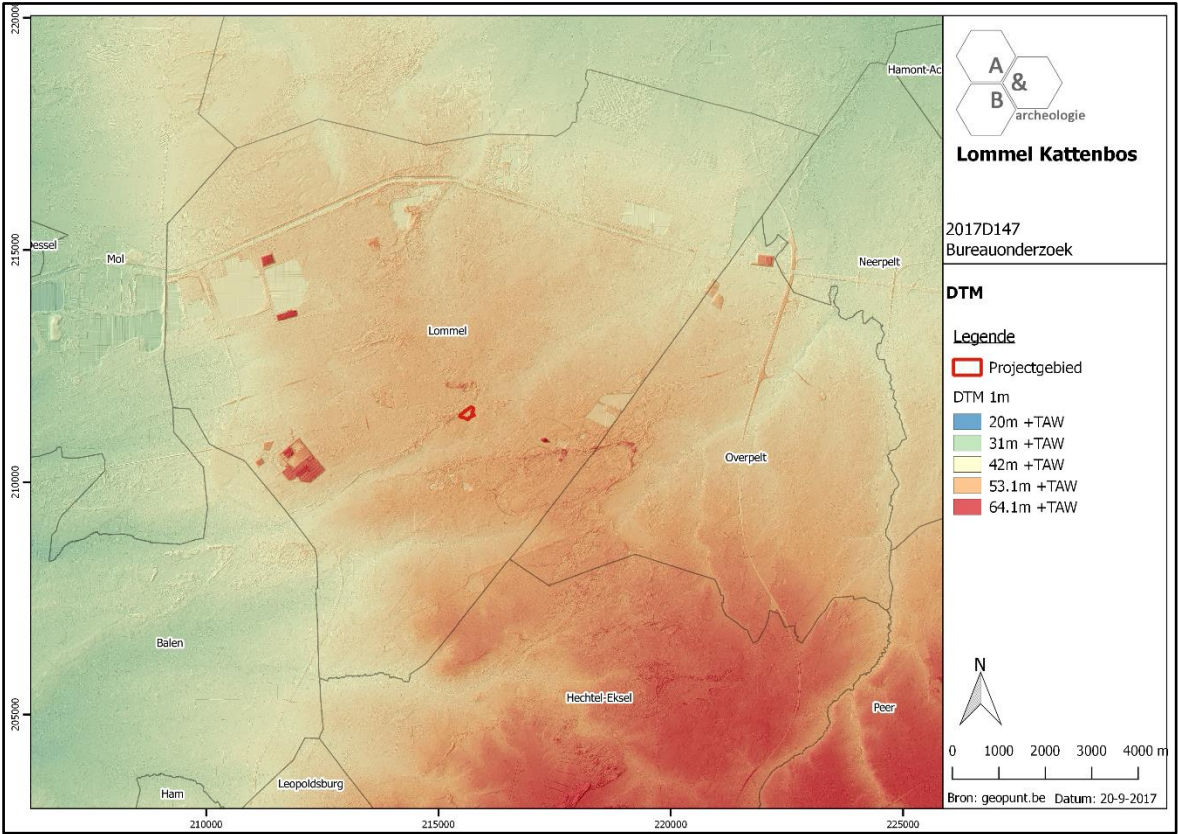
2.3.2. Landschappelijke situering

Lommel is gelegen in de provincie Limburg, tegen de Nederlandse grens aan. Het gebied wordt gekenmerkt door zandgronden, heidegebieden, oude landduinen en naaldbossen.

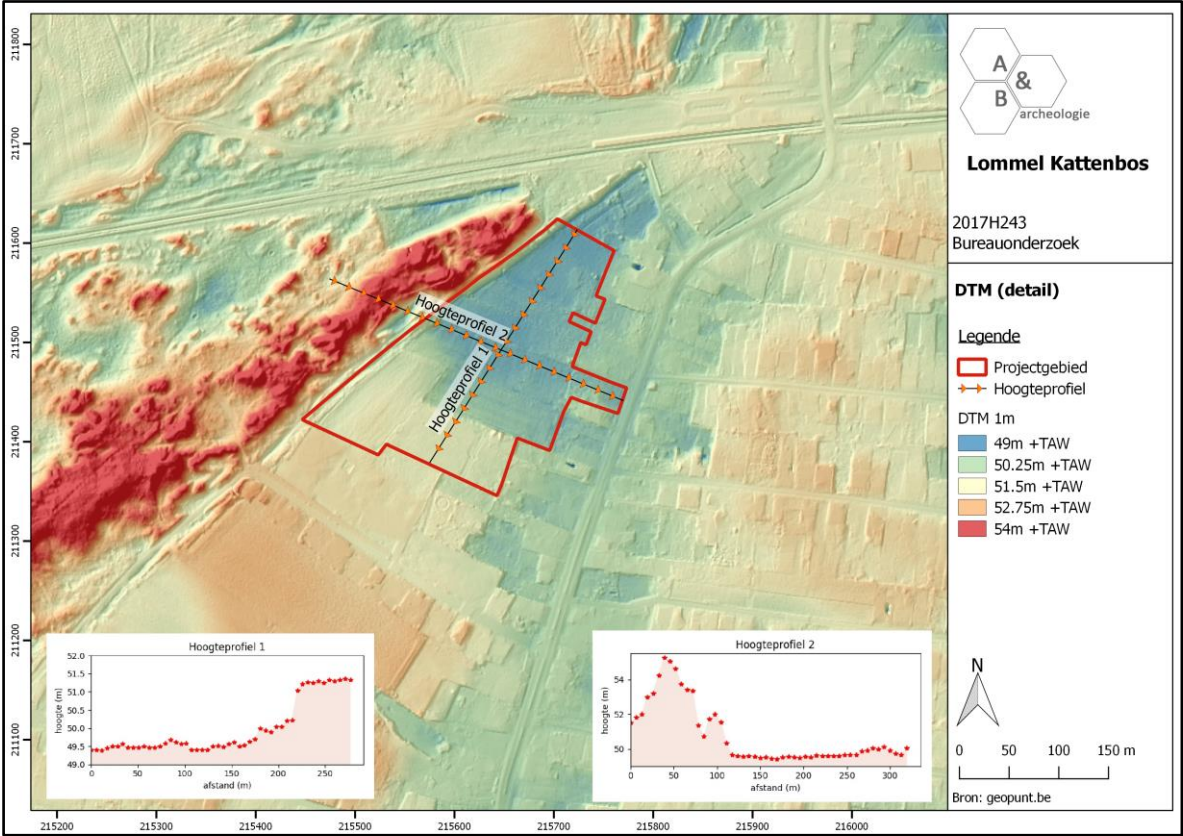
Op het Digitaal Hoogtemodel is duidelijk op te merken dat Lommel gelegen is op de noordwestelijke flank van een heuvelrug die in hoogte toeneemt naar Hechtel-Eksel, Leopoldsburg en Peer toe. Het centrale deel van Lommel zelf ligt op een gemiddelde hoogte van ca. +50m TAW.

Het plangebied kent een vrij vlak verloop en ligt ten opzichte van de omliggende gebieden iets lager gelegen rond ca. +49,5m TAW. Vooral het grootste noordelijke deel ligt op deze hoogte. In het zuiden is een scherpe grens op te merken tussen het grote noordelijke deel en de meest zuidelijke percelen (L-vorm). Hierbij kan duidelijk gesteld worden dat in het zuiden ophogingen gebeurd zijn tot ongeveer +51,5m TAW, wat neerkomt op een niveauverschil van ca. 2m. Deze ophoging heeft te maken met het gebruik als voetbalveld in de jaren '70 van de vorige eeuw. Ten westen zijn hoogtes aangegeven tot +54m TAW, hierbij geven de bomen echter een vertekend beeld. Het algemeen verloop van het gebied vertoont een stijging naar het zuidoosten toe.

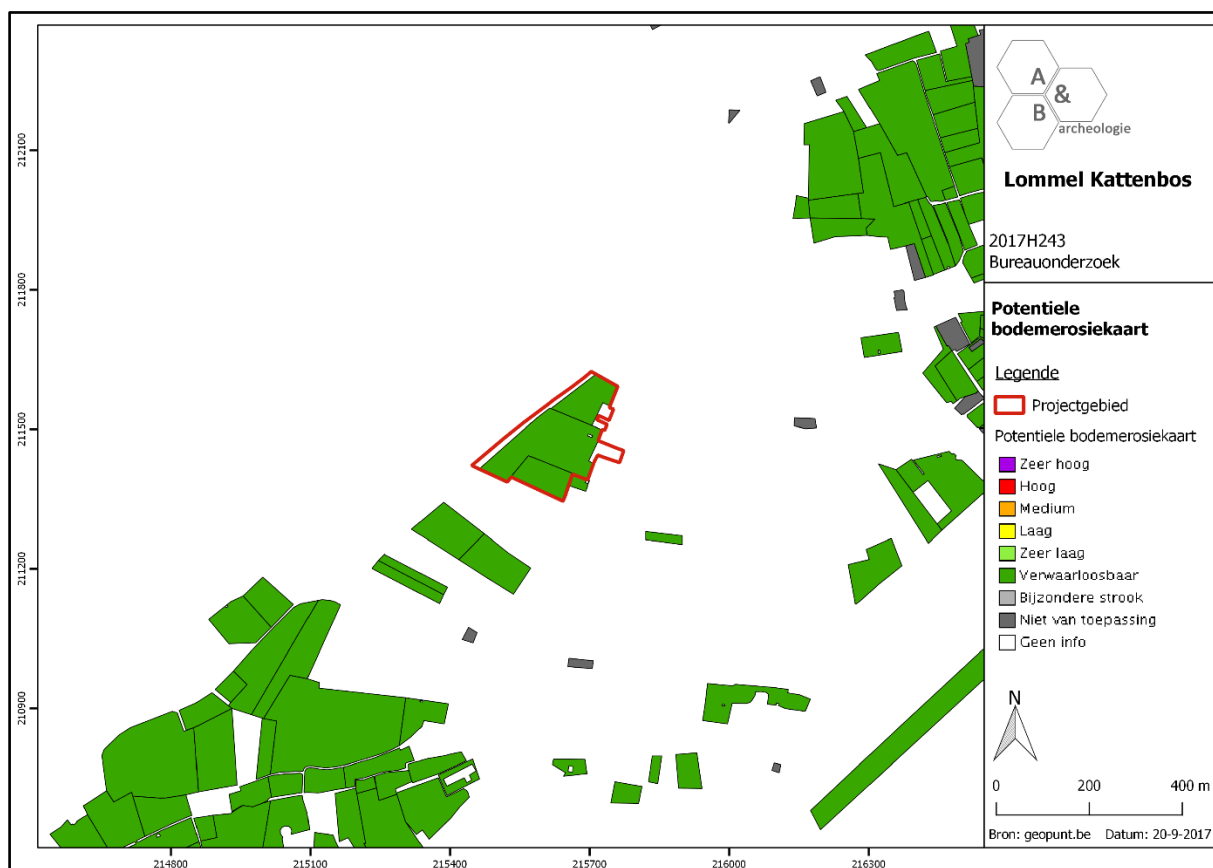
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied donkergroen ingekleurd. Deze inkleuring wijst op een verwaarloosbare erosiegraad. Ook de omliggende percelen krijgen een gelijkaardige inkleuring. De potentiële bodemerosiekaart baseert zich onder andere op de hellingsgraad van het terrein.

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 9 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met de twee hoogteprofielen (bron: AGIV).

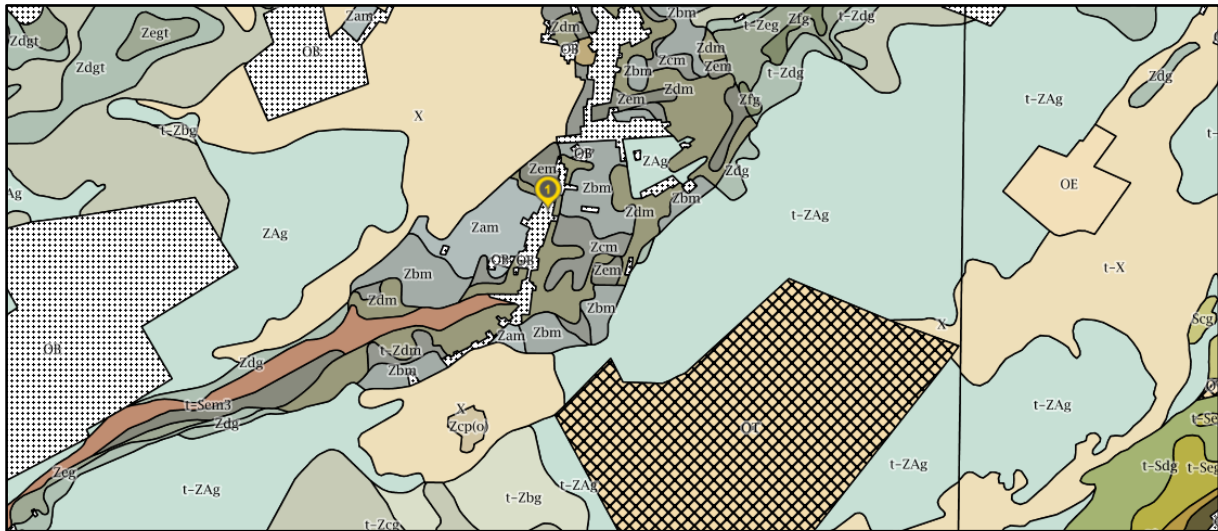

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundigesituering

Binnen de grenzen van het plangebied worden vier bodemtypes aangegeven. De meest oostelijke tip, tegen de Kattenbos aan, staat gekarteerd als type OB of bebouwde zone. Hier zijn geen bodemkundige gegevens gekend. Het grootste noordelijke deel staat gekarteerd als type Zem, een natte zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont of plaggenbodem. Zem is een hydromorfe plaggenbodem. De antropogene humeuze A-horizont is meer dan 60cm dik en vertoont roestverschijnselen vanaf 20cm diepte. Hij rust op een hydromorfe Podzol, een verbrokkelde textuur B of een gleybodem. Centraal bevindt zich het type Zdm, een matig natte zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont. De matige natte plaggenbodems, uitzonderlijk geassocieerd met matig droge plaggenbodems in Zdm, hebben een homogeen humeuze bruinachtig of grijsachtige bovengrond van minstens 60cm dik. De onderkant van het plaggendek is dikwijls zwartachtig en zeer humusrijk; het betreft de bouwlaag van een begraven profiel in het plaggendek verwerkt. Indien het begraven profiel een verbrokkelde textuur B is of een gesolifluëerde afzetting komen duidelijke roestverschijnselen voor. Is de ondergrond gevormd door een hydromorfe Podzol dan worden roestverschijnselen moeilijk te herkennen. In het plaggendek vindt men roestverschijnselen tussen 40 en 60cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door natte bodems in de winter met hoge voorjaarswater-stand. De zomerwaterstand van Zdm is optimaal. Het zuidelijke deel staat aangegeven als een Zam-bodem. Deze bodem kenmerkt zich als een zeer droge zandbodem met een

Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

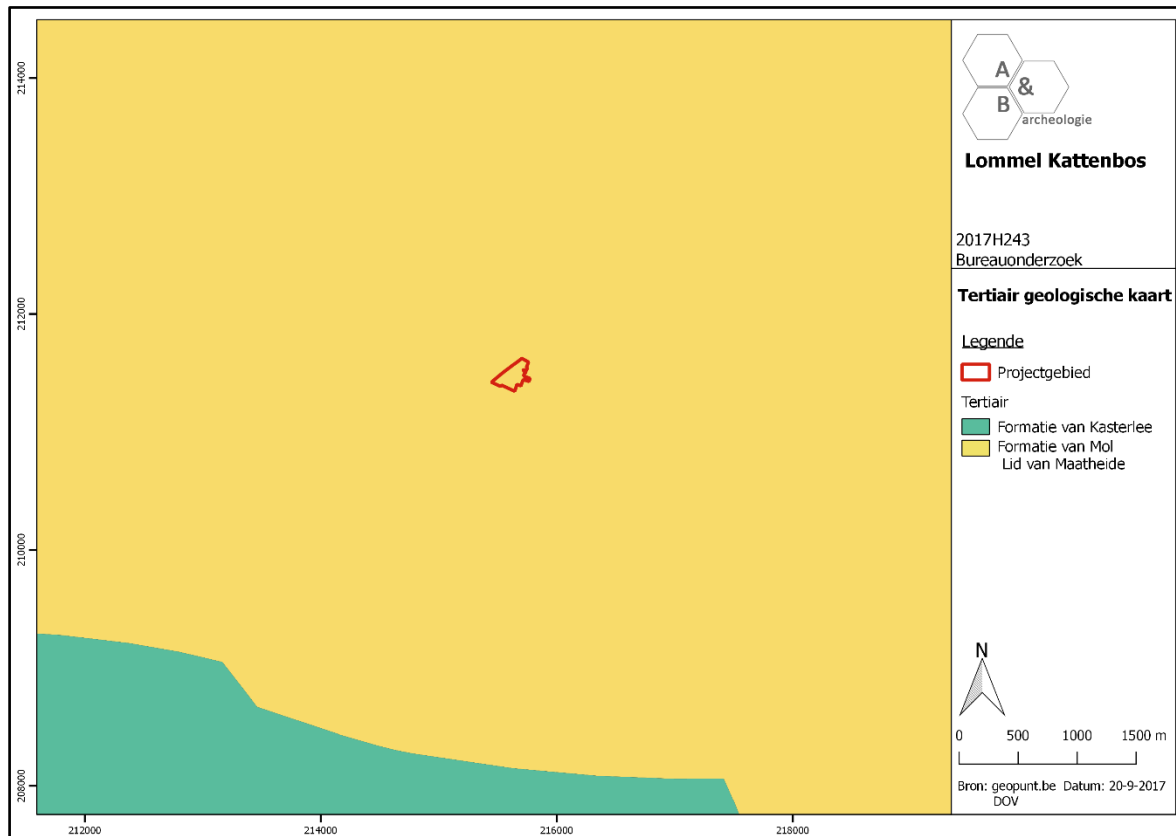
Figuur 12 Ruime uitsnede uit de bodemkaart met het voorkomen van landduinen (X) rondom het plangebied aangegeven met cijfer 1 (bron: geopunt.be).

2.3.4. Geologische situering

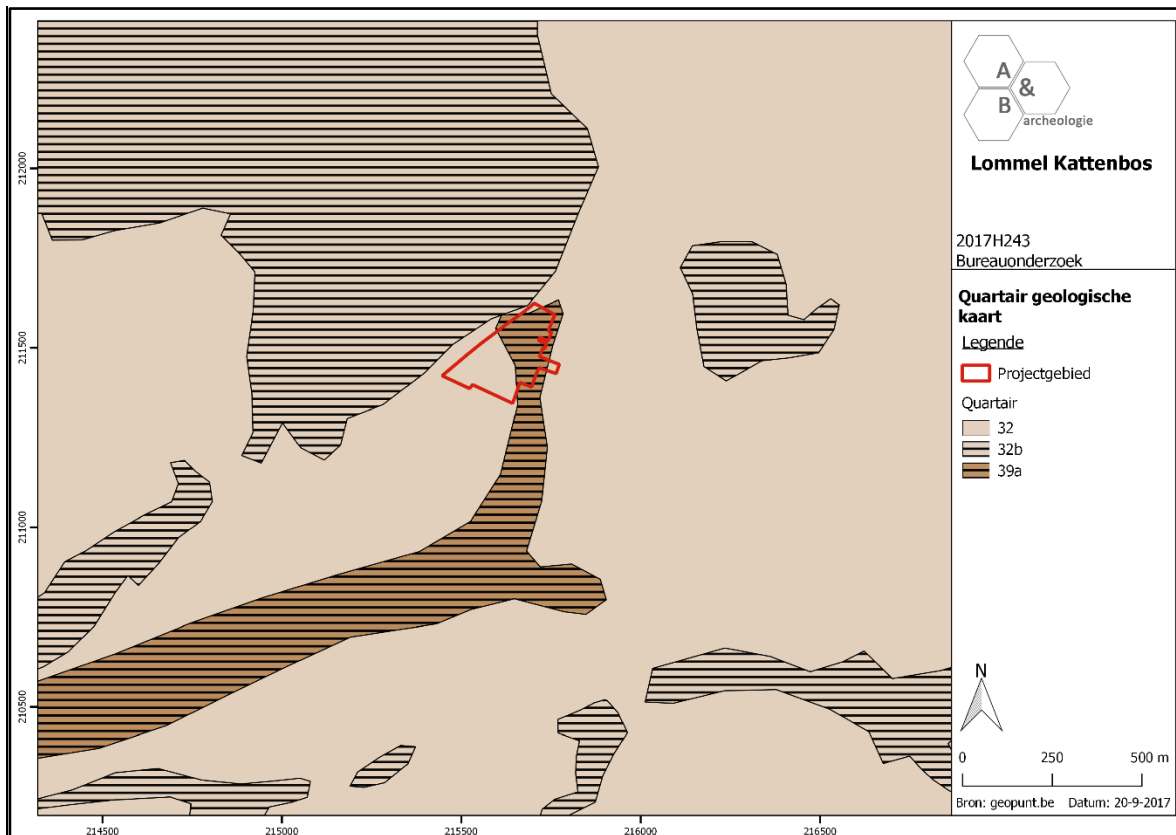
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de het Lid van Maatheide toebehorend aan de Formatie van Mol. Deze eenheid wordt gekenmerkt door het voorkomen van zeer goed gesorteerd wit grof kwartsand dikwijls zwartbruin verkleurd door humusinfiltratie.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat het noordelijke deel van het plangebied bestaat uit het type 39a omschreven als volgt: Holocene en/of Tardiglaciaire fluviatiele afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het gaat om fluviatiele afzettingen (organochemisch en perimariën inclus) uit het holoceen en mogelijk tardiglaciaal (laat-Weichseliaan) (code **FH**). Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan (midden-Pleistoceen) (code **ELPw-MPs**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn. Onderaan bevinden zich fluviatiele afzettingen die bestaan uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten van het laat/midden-Pleistoceen (code **F(HRM)LP-MP**). Ook komen fluviatiele afzettingen (Rijnsedimenten) van het Baveliaan voor (Post-Jaromillo – Vroeg-Pleistoceen – code **F(R)VPb**). Het type 39a komt overeen met de loop van de Molse Nete die ter hoogte van het Kattenbos en het plangebied ontspringt. Op de bodemkaart wordt hier de natte zandbodem met plaggendeek en mogelijke podzol aangegeven. Het zuidelijke deel staat gekarteerd als type 32. Hier zijn geen Holocene en/of Tardiglaciaire afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie aanwezig. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan (midden-Pleistoceen) (code **ELPw-MPs**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn. Ook komen fluviatiele afzettingen (Rijnsedimenten) van het Baveliaan voor (Post-Jaromillo – Vroeg-Pleistoceen – code **F(R)VPb**).

De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

39a

<

Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart; type 39a en type 32 (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁶

De oudste benaming dateert van 990, het jaar waarin graaf Ansfried zijn domein in Lommel, in de oorkonde omschreven als '*villam suam de Loemele*', aan de kapittelkerk van Hilvarenbeek schenkt. Het tweede deel: 'lo', dat tot 'le' evolueerde, zou wijzen op bos op hoge zandgrond. Het eerste kan als een waternaam worden beschouwd. 'Loem', 'lum' is in verband te brengen met het Oudengelse 'lum(m)': ven, moeras. De volledige dorpsnaam betekent dan: een hoger gelegen loof- of kreupelbos bij een moeras of ven.

Het grondgebied van Lommel, een der grootste gemeenten van België, gelegen op de noordwestrand van het Kempens laagplateau, waar de 50 meter hoogtelijn (Kattenbos-Eltenbos) de waterscheiding vormt van Maas-(Dommel) en Schelde-(Nete)bekken, telt diverse beekjes, waarvan de voornaamste zijn: de Elzenloop, de Kolkgracht, de Eindergat- of Rijtjesloop, de Einder-, Dodevenkuil-, Klacht- en Hondshoevenloop, de Heuvelse Loop, de Voetveld- of Ritrijenloop, de Stevensvennen-, Katrijt- en Oude-Voswijerloop, de Hinneputbeek of Oude Beek en de Balengracht. Deze 'rijten' of 'lopen' lagen bovendien aan de basis van het ontstaan van de negen oude Lommelse woonkernen. De Grote Nete, de enige belangrijke waterloop op Lommels grondgebied, vormt een natuurlijke grens in het zuiden. Tot het midden van de 19de eeuw bleef in Lommel driekwart van de totale oppervlakte 'woeste' grond van heide en moeras. De afbouw van het heideareaal gebeurde in 1840-60 en na 1880. In de heide liggen of lagen diverse moerassen of platten, waar turf en schadden gestoken werden.

De Lommelse landduinen of bergen ontstonden op het einde van de laatste ijstijd (10.000 v.C.), onder invloed van zuidwestwinden. Jongere stuifzandformaties vormden zich in de late middeleeuwen (12de- 14de eeuw), ten gevolge van bevolkingstoename en ontginningsactiviteit die resulteerden in het onoordeelkundig afgraven van de heide. In Lommel liggen deze 'bergen' in een halve cirkel van het zuidoosten (Hoeverberg) tot het noorden (Blekenberg). Omstreeks 990 lag Lommel in het loofwoud van de Hoge Kempen. In de middeleeuwen trad ontbossing op, waarbij heide in de plaats kwam. Aan het eind van de 18de en vooral in de 19de eeuw wou men deze woeste gronden ontginnen en werd massaal dennenbos aangeplant. Dankzij voortdurende herbebossing in de 20ste eeuw is Lommel een relatief groene gemeente gebleven.

De prehistorische vondsten zijn als volgt te duiden. In Lommel zijn kampementen van rendierjagers uit de oude-steen tijd (10.000 - 8.000 v.C.) teruggevonden en wel op Blokwaters, Vosvijvers en Nieuwe Koop. De vindplaatsen uit de midden-steen tijd (8.000 - 4.000 v.C.) zijn talrijker vertegenwoordigd, onder meer Riebosserheide, Blokwaters, Siberië, Vosvijvers en Gelderhorsten. Wat de nieuwe-steen tijd (4.000 - 2.200 v.C.) aangaat, kan men op basis van de talrijke losse vondsten en van de vindplaatsen Blekerheide en Siberië concluderen dat de omschakeling van een levenswijze als jager-verzamelaar naar een agrarische samenleving geleidelijk tot stand kwam. Nederzettingen uit de bronstijd zijn in Lommel niet ontdekt. Wat de ijzertijd betreft, zijn twee grafvelden, Lommel-Kattenbos en Lommel-Blekerheide, en één nederzetting, Lommel-Hoeverheide, gevonden. De eerstvolgende archeologische getuigenis is de vondst in Lutlommel in 1938 van een Merovingisch grafveld nabij de plaats 'Bij den Driehoek', dat te dateren valt tussen eind 6de en eind 7de eeuw.

⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Lommel In Inventaris Onroerend Erfgoed*. Opgehaald van <https://inventaris.onroerenderfgoed.be> op 26/09/2017

Lommel, dat geen heerlijkheid was, behoorde rond ca. 1000 tot het grensgebied van het Markgraafschap Antwerpen. Vermoedelijk werd Lommel in de 12de eeuw een 'hertogsdorp' zonder plaatselijke heer, maar direct afhankelijk van de hertogen van Brabant. In 1648, met het Verdrag van Munster, kwam Lommel met Noord-Brabant onder het bestuur van de Noordelijke Nederlanden. Lommel werd een Staats dorp en behoorde tot één der vier kwartieren van de Meierij van 's-Hertogenbosch, namelijk het kwartier Kempenland. De 'vrijheid' Lommel kreeg in 1322 van hertog Jan III van Brabant de toelating om vestingwerken aan te leggen en voorrecht van versterkte stad te genieten. Er werden wallen opgeworpen, muren opgetrokken en drie monumentale poorten gebouwd. In de 14de - 15de eeuw kreeg Lommel bepaalde vrijheidsrechten, vooral met betrekking tot belastingen, militaire verplichtingen en rechtspraak. Ook bij privilege van de aartshertogen Albrecht en Isabella werd Lommel in de 17de eeuw met vesten versterkt. De gehuchten Heide, Lutlommel, Heuvel, Kattenbos en vermoedelijk ook Dorp beschikten eertijds over schansen, die alle in de loop der tijd verloren zijn gegaan. De schansnamen bleven wel als veldnaam bewaard. In Lommel hebben lange jaren drie schuttersgilden bestaan: de reeds in de middeleeuwen vermelde Sint-Jorisgilde, de Sint-Barbaragilde van ca. 1600 en de Sint-Sebastiaansgilde, mogelijk opgericht vóór 1601. Vanaf 1815 kwam de Sint-Ambrosiusgilde erbij en vanaf 1910 de Sint-Jozefsgilde.

Van de stichting van de parochiekerk tot 1560 behoorde Lommel tot het bisdom Luik, het aartsdekenaat Kempenland en het dekenaat Hilvarenbeek. Na de oprichting van het bisdom 's-Hertogenbosch kwam Lommel onder het dekenaat Geel en bleef daarbij van 1571 tot 1731, toen Geel, dat behoorde tot de Oostenrijkse Nederlanden, van het bisdom 's-Hertogenbosch gescheiden werd. Lommel belandde zo van 1731 tot 1840 bij het dekenaat Eindhoven. Weer ingelijfd bij het bisdom Luik in 1841, werd de parochie ingedeeld bij het dekenaat Peer, waarbij ze bleef tot 1911, toen ze overging tot het dekenaat Hamont. Sinds 1968 vormt ze een apart dekenaat. Het patronaatsrecht en de tienden van de Sint-Pietersparochie waren in het bezit van het kapittel van Hilvarenbeek. Na 1648 kwamen de bezittingen en rechten van dit kapittel in handen van de protestantse overheid. Op de hoek van de Adelberg met de Lepelstraat werd dan door de katholieken in 1673 een schuurkerk opgericht, die in 1809 of 1810 werd gesloopt. De abdij van Averbode was sinds 1227 in bezit van de zogenaamde 'Grote' en 'Kleine Hoef', de abdij van Postel bezat een vrij belangrijke hoeve op Lutlommel, op de hoek van de wijk Loberg.

De spoorlijn Antwerpen-Lommel-Mönchengladbach-Düsseldorf, de zogenaamde IJzeren Rijn, dateert van 1878-79 en loopt vlak ten noorden van het plangebied. Na de Eerste Wereldoorlog verloor het traject al snel aan betekenis. Tussen 1953 en 1978 was er tijdelijk geen personenvervoer op deze lijn, die ook vertakkingen heeft naar de plaatselijke industrieterreinen. Het acht traveeën tellende station van Lommel, gelegen te Lommel-Kattenbos en daterend van 1879, viel in 1971 onder de slopershamer. Ook het station van Lommel-Werkplaatsen verdween. In 1921 startte een zekere H. Jonkers uit Valkenswaard de eerste Lommelse busdienst op van het station van Valkenswaard naar dat van Lommel.

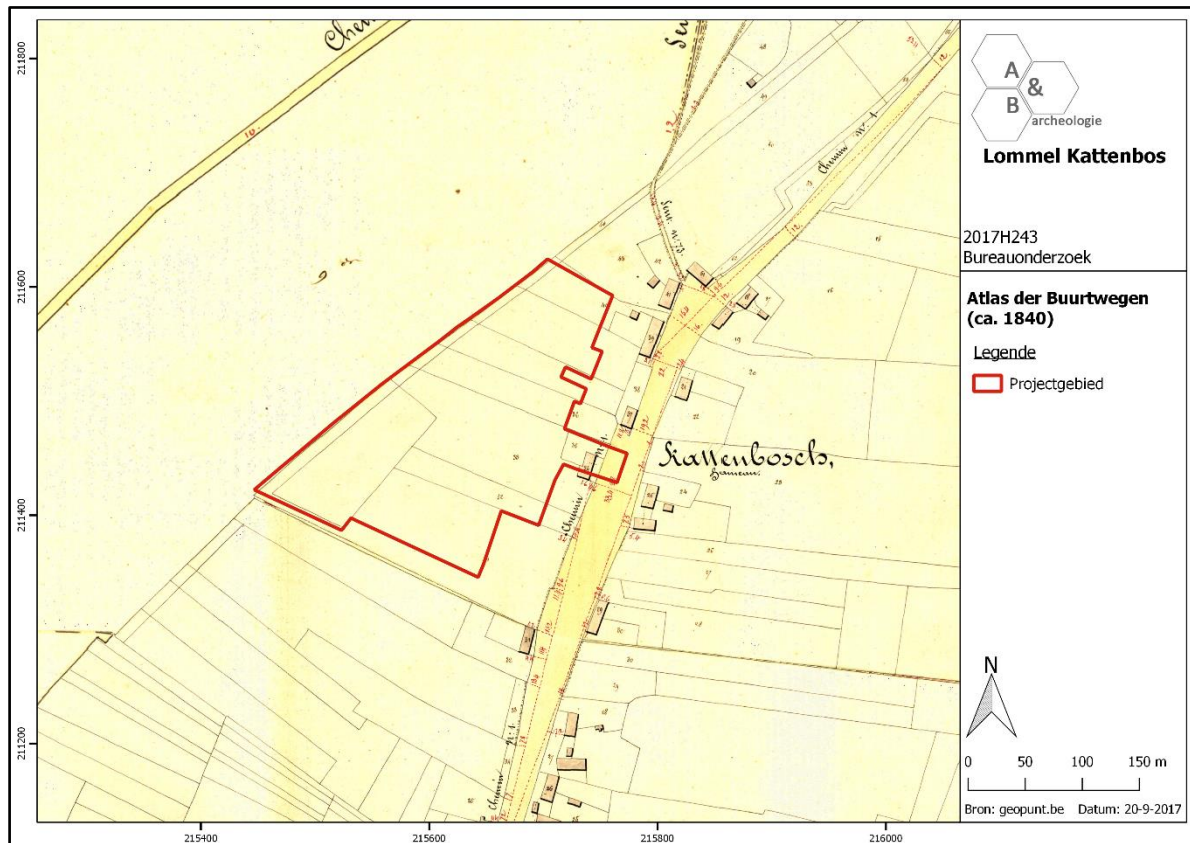
Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwamen de eerste Duitse soldaten op 18 augustus 1914 in Lommel aan. Er waren geen gevechten. In april 1915 begonnen de Duitsers met de aanleg van een elektrische draadversperring om de grens met Nederland over gans de lengte af te grendelen. In 1940 liet de Belgische majoor Lempereur alle bruggen van het Kempisch Kanaal springen. Na het opruimen van het puin van brug 9 te Lommel-Barrier werd een houten noodbrug aangelegd, waarvan de verovering in de bevrijding van Lommel een cruciale rol speelde. Brug 9 vormde de aanzet tot Operation Market

Garden, namelijk het doorstoten van de geallieerde troepen tot Nijmegen. Bij het opblazen door de Duitsers van alle bruggen over het Kempisch Kanaal op 8 september 1944, spaarden ze twee bruggen op Lommels grondgebied, meer bepaald brug 9 omwille van bevoorrading van hun troepen en brug 12 op de weg Lommel-Luyksgestel als vluchtweg. Na de verovering door de Engelsen van brug 9 legden deze naast de houten noodbrug een baileybrug aan, waarover op 17 september de tanks voor Operation Market Garden over het Kempisch Kanaal trokken. Door het feit dat deze baileybrug de scheepvaart onmogelijk maakte en het wegverkeer een brug met een hogere capaciteit vergde, werd nog voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, in januari 1945, de baileybrug afgebroken en de houten noodbrug met behulp van de onderdelen van de baileybrug verhoogd en verbreed. Deze brug bleef in gebruik tot de aanleg van de huidige brug op 31 december 1955.

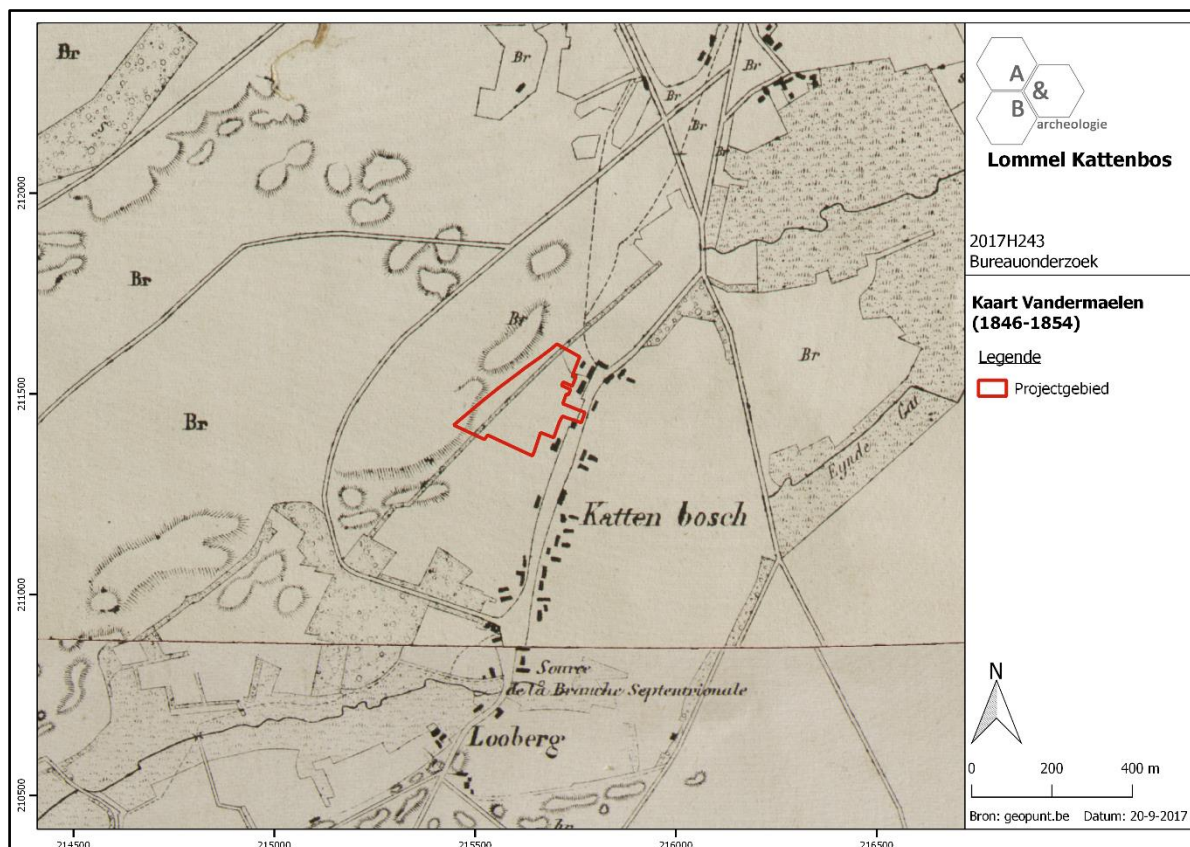
De oudste kaart die geraadpleegd kan worden betreft de Atlas der Buurtwegen (1841). De 18de eeuwse Ferrariskaart is niet beschikbaar voor Lommel, aangezien het dan in Nederlands bezit is. Op de Atlas der Buurtwegen wordt het plangebied als landbouwgebied gekarteerd. Enkel in oostelijke deel, ter hoogte van de Kattenbos worden één of twee woningen aangegeven. Het gehucht staat omschreven als Kattenbosch. De Kattenbos wordt aangeduid als Chemin Nr. 1. De kaart van Vandermaelen (1846-1854) toont het gebied binnen de Molse Nete vallei met voorkomen van landduinen. In het plangebied worden geen gebouwen aangegeven. De kaart van Popp (1842-1879) is niet voorhanden voor deze regio.

Op de topografische kaart van 1893 is een gelijkaardige situatie te zien. Het terrein is nog steeds onbebouwd en in gebruik als landbouwgebied. Ten westen bevindt zich het bos en ten noorden de spoorweg. Ook de topografische kaart van 1935 toont nog hetzelfde beeld.

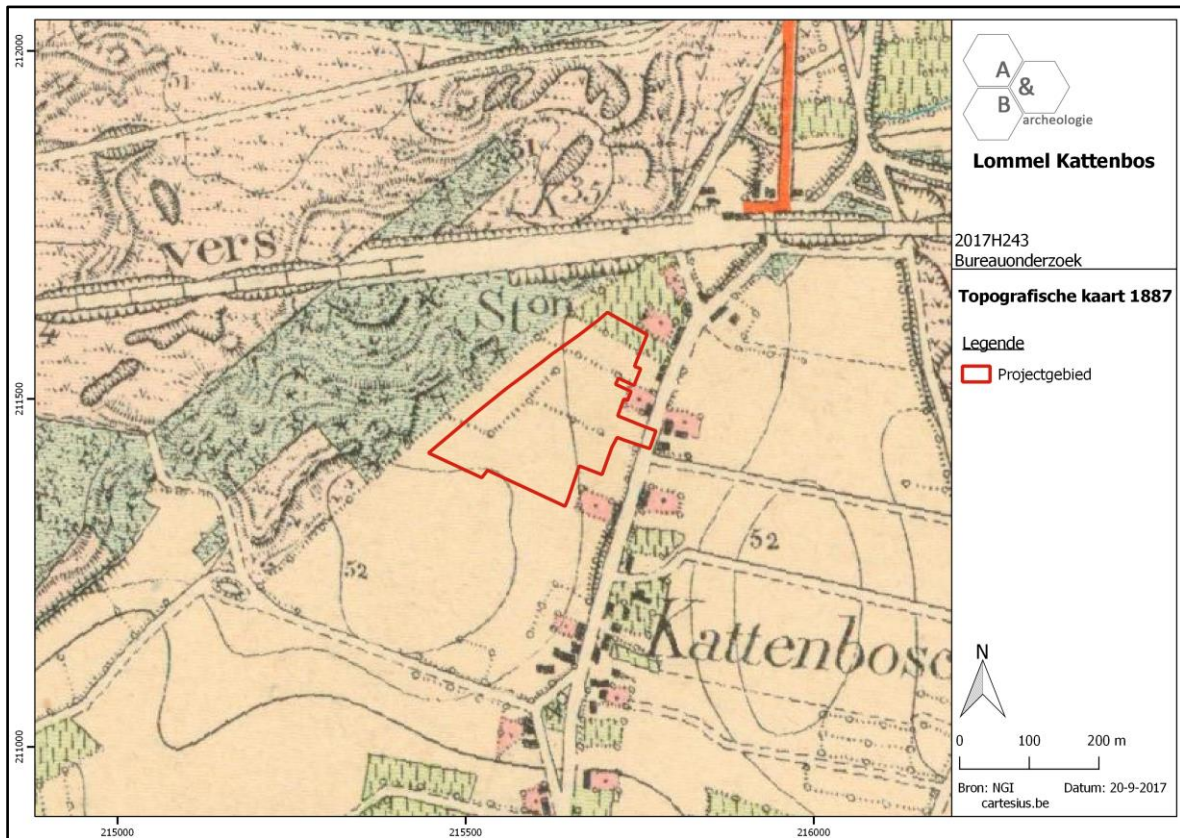
De vroegste luchtfoto betreft een orthofoto uit 1971. De kwaliteit en resolutie is vrij laag, maar toch is hierop te zien dat het plangebied grotendeels ingenomen is door weilanden. In het uiterste zuiden bevindt zich een voetbalveld. Bij de aanleg van dit voetbalterrein werd een deel van het gebied opgehoogd. Bewoning is niet te zien. Op een latere en meer gedetailleerde luchtfoto van 1979-1990 is duidelijk de ontwikkeling van het gebied te zien in de omgeving. Het plangebied blijft grotendeels hetzelfde met uitzondering dat het voetbalterrein nu verdwenen is. Daarnaast zijn enkele bijgebouwtjes te zien op de achtererven van de woningen langs de Kattenbos. Op de luchtfoto van 2000-2003 is een graansilo te zien in het westen. Op de luchtfoto van 2016 zijn weilanden te zien waarbij enkele percelen afgebakend worden door boompjes. Er zijn enkele bijgebouwtjes aanwezig aan de oostelijke rand.

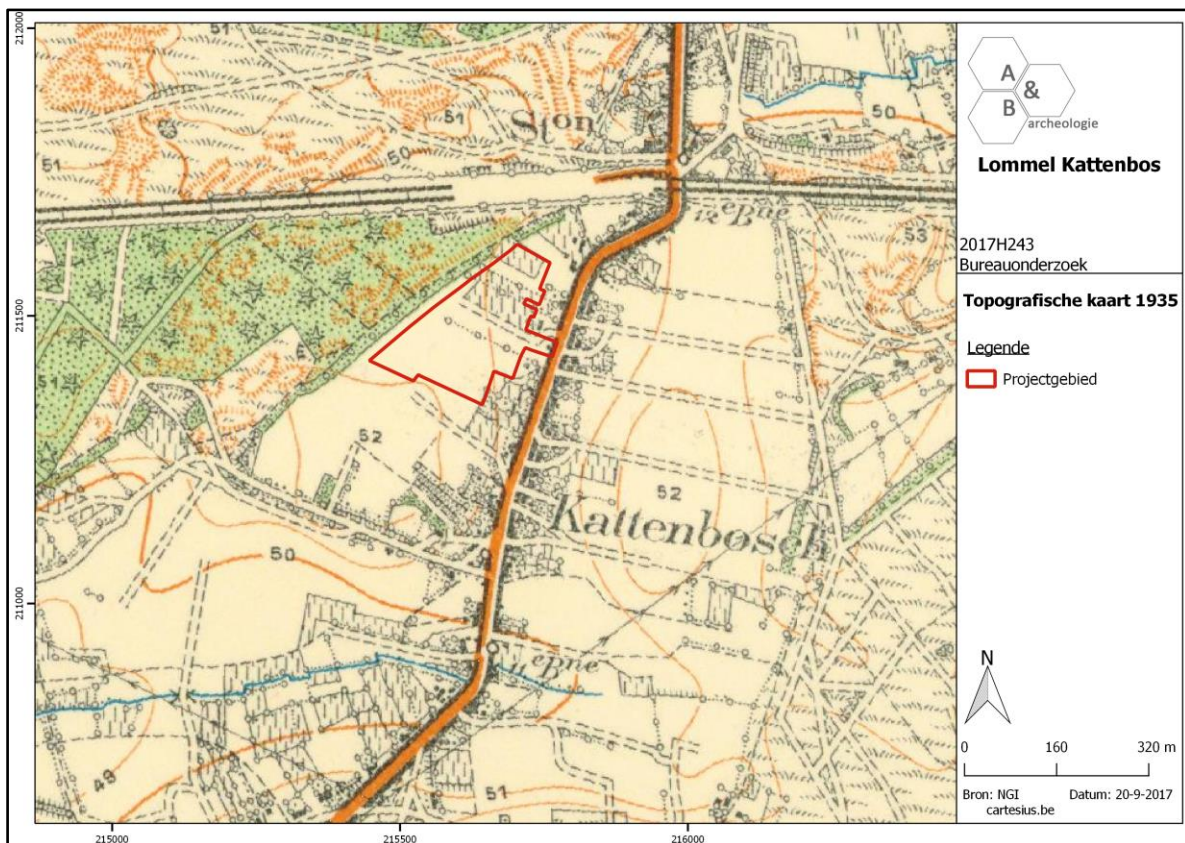
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

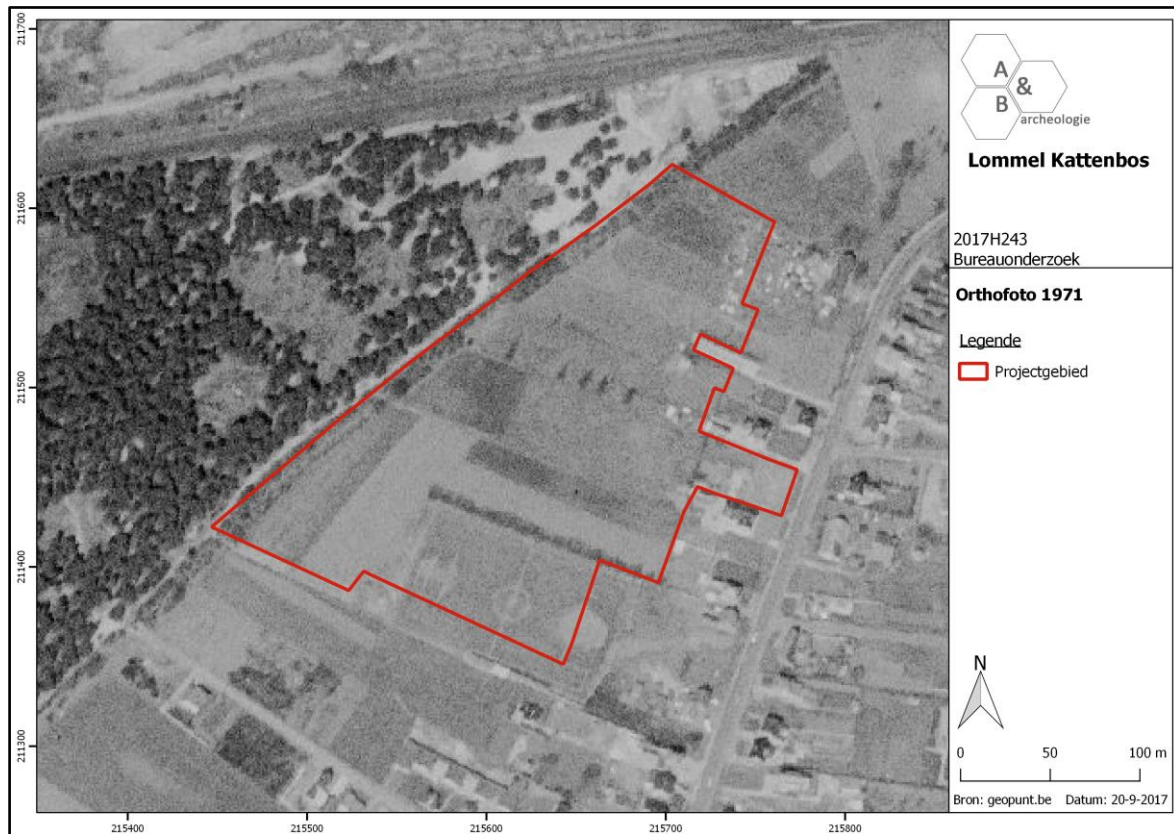
Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

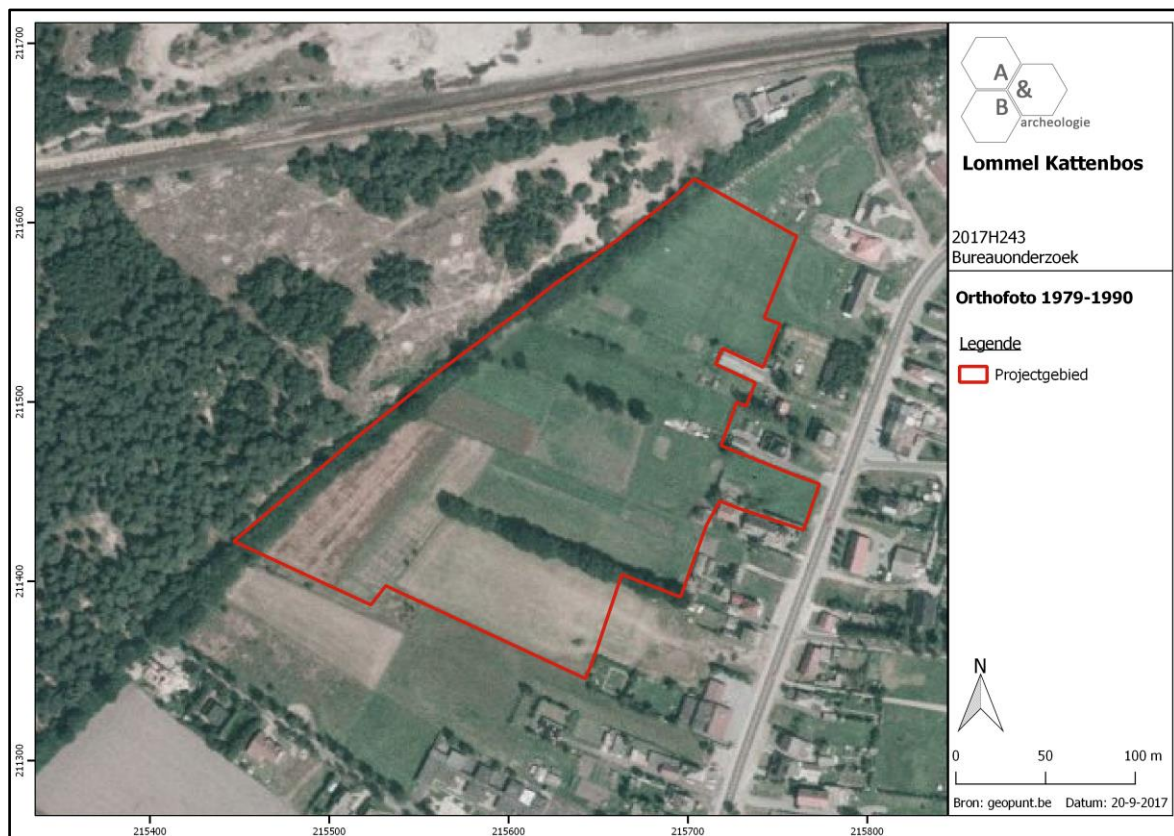
Figuur 18 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).

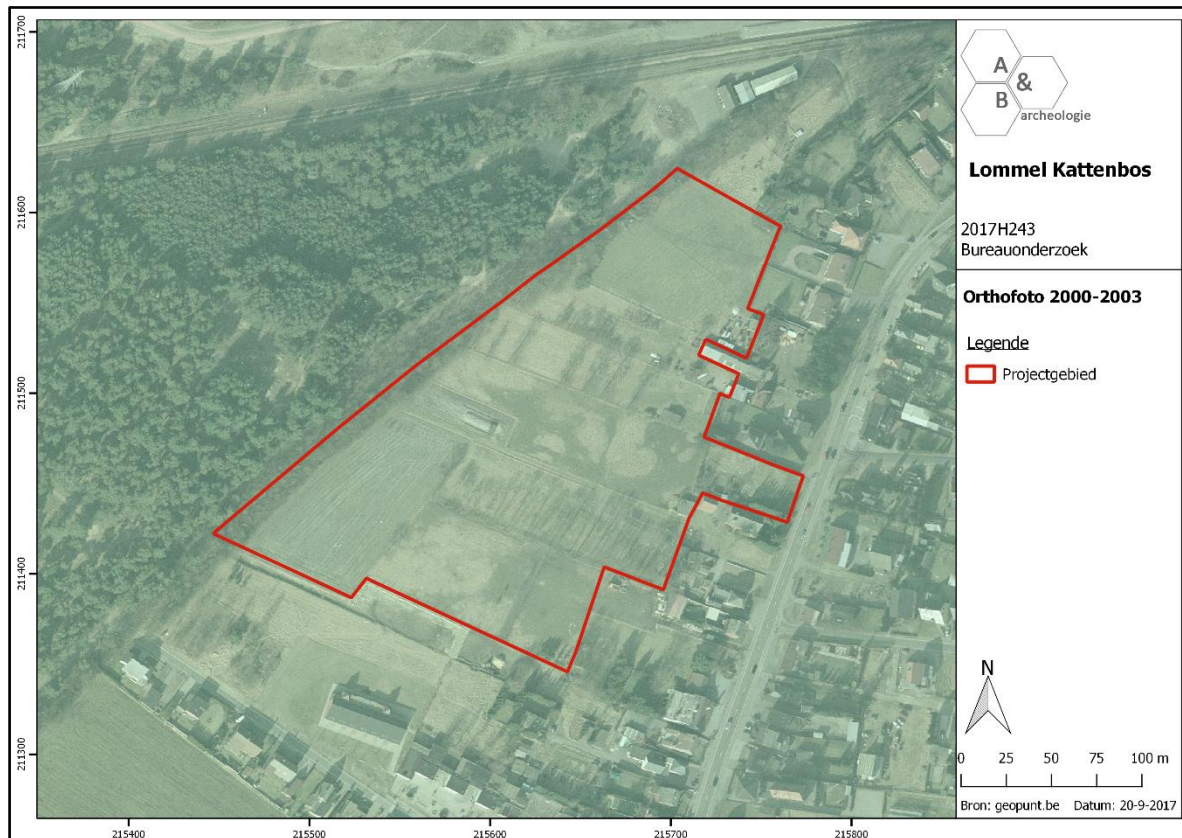
Figuur 19 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1935 (bron: cartesius.be en NGI).

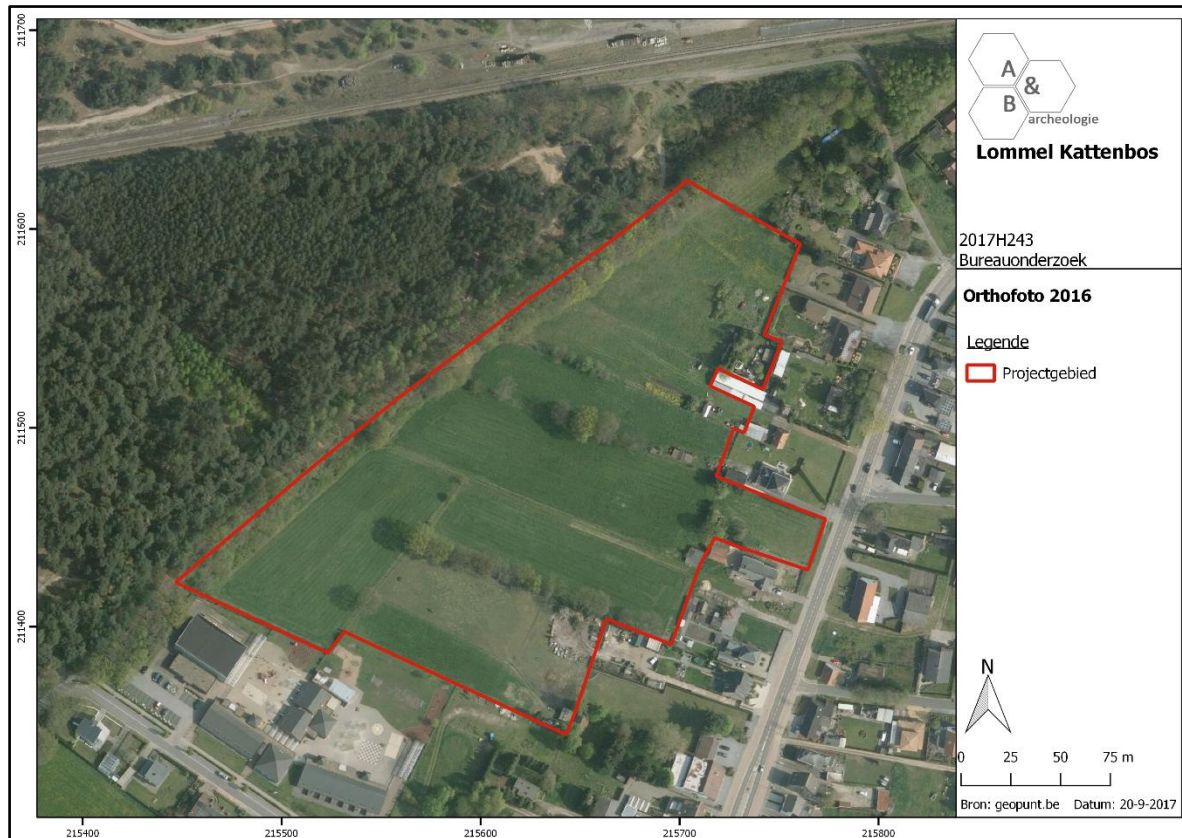
Figuur 20 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 21 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het projectgebied een aantal sites aangegeven, die hiernavolgend besproken worden. De sites tonen duidelijk aan dat de omgeving van het plangebied rijk is aan steentijdsites en sites uit de metaaltijden.

Steentijd

Vooraf de concentratie aan steentijdsites langs de Molse Nete en de Eindergatloop vallen op. Ten zuidwesten bevinden zich onder andere CAI ID 150448, 50138, 50279, 50136, 50748, 700526, 700525 en 5224. De sites bevinden zich allemaal in de Molse Nete vallei of op de rand ervan. Er werden grote hoeveelheden silexartefacten teruggevonden waarvan de oudste teruggaan tot het laat en finaal paleolithicum⁷. Naar aanleiding van een fluxystracé (gasleiding Dilsen-Lommel) in deze sector werden boringen en opgravingen uitgevoerd (CAI ID 52242)⁸. Hierbij werden meer dan 4000 artefacten teruggevonden die teruggaan tot het laat-mesolithicum. Naar het noordoosten op bevindt zich een uitgestrekte steentijdsite ter hoogte van de Eindergatloop (CAI ID 50727). Op deze locatie werd een beschermingsdossier opgesteld. Vlak ten noorden van het plangebied werden prospecties uitgevoerd door Ferdi Geerts waarbij debitage materiaal uit vuursteen en verbrande aderkwarts teruggevonden (CAI ID 158515). De vondsten bevinden zich op een kleine concentratie ter hoogte van een eroderende zandrug in de E en B horizont van de podzol.

Metaaltijden

Nog aan de Eindergatloop bevindt zich CAI ID 50337, een groot grafveld uit de brons- of ijzertijd waarbij een honderdtal urnen werden teruggevonden. Het grafveld werd helaas vernield tijdens landbouwactiviteiten aan de Karrestraatheide. Op enkele honderden meters ten noordoosten van het plangebied bevindt zich een tweede grafveld Lommel-Kattenbos (CAI ID 50335). Hier werden meerdere grafheuvels en urnengraven teruggevonden uit de late bronstijd. De kringgreppels hebben diameters van 4 tot en met 12m. Tevens werden midden-neolithische scherven aangetroffen van een tulpbeker met een duidelijk afgezette hoge trechtervormige hals en gedrongen benedenstuk. Aan de Hoeveheide/Kattenbos, net ten noorden van de Ford fabriek, werden bewoningsporen blootgelegd uit de late ijzertijd waarbij zelfs resten van een vloer in kleine veldstenen werden geattesteerd (CAI ID 50339). Aan de oostelijke zijde van de Kattenbos wordt onder CAI ID 51768 een volledig gebied aangegeven met prehistorische resten. Ook hier werd een aanvraag tot bescherming opgesteld door H. Roossens.

Op de luchtfoto van 2016 (zie figuur 23) en het Digitaal Hoogtemodel (zie figuur 8) lijkt een circulaire structuur aanwezig net ten zuiden van het plangebied. De structuur meet ca. 15m. Het is niet duidelijk of het gaat om een grafheuvel of een dierlijk spoor.

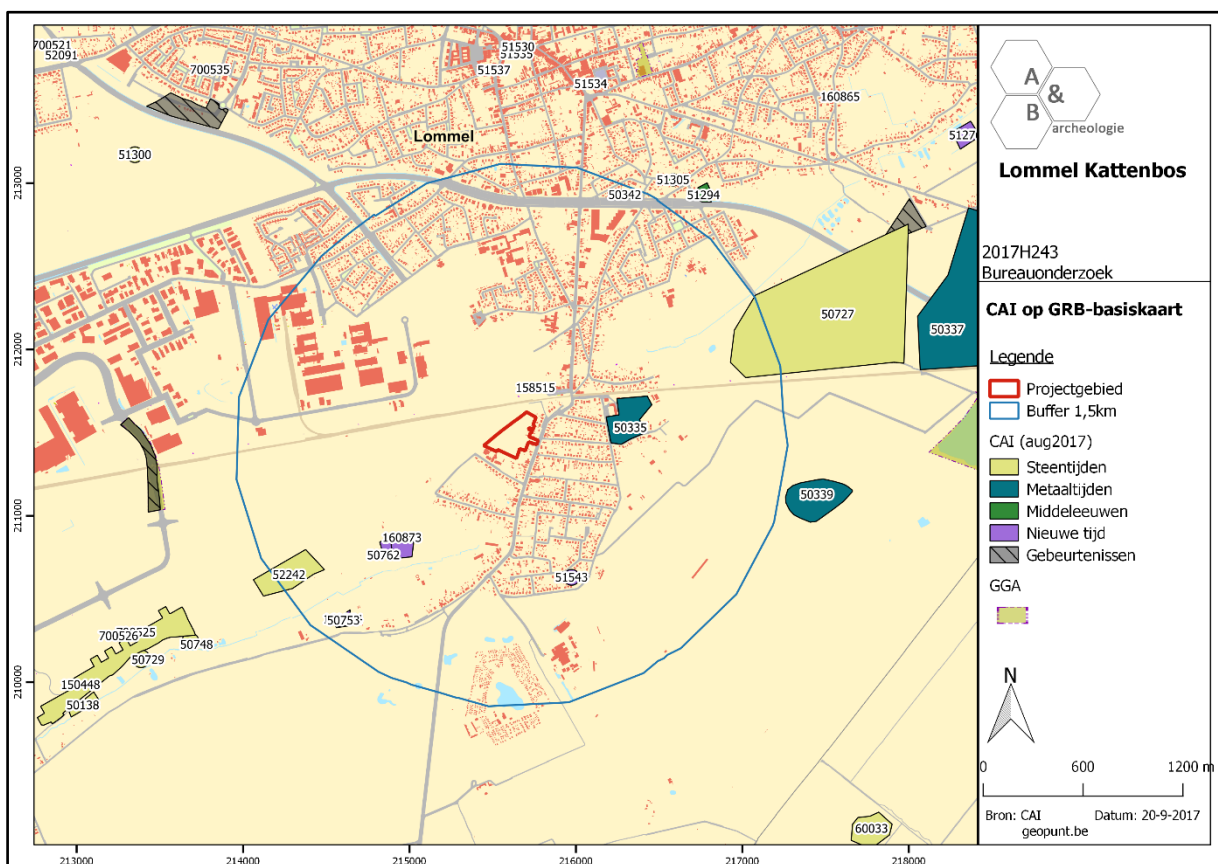
⁷ Van Neste et al. 2009

⁸ Van Gils et al. 2003

Nieuwe Tijd

Ten zuidwesten van het plangebied wordt een schans aangegeven ter hoogte van 'De Leemkuilen' (CAI ID 50762 - 160873). De schans is heden ten dage volledig genivelleerd. De oudste vermelding gaat pas terug tot 1875. Een tweede schans bevindt zich iets verderop aan de Zandstraat en wordt benoemd als Kattenrijt (CAI ID 50753). Verder wordt ten zuiden nog een alleenstaande hoeve aangegeven die volledig overbouwd werd (CAI ID 51543). De hoeve gaat terug tot de 17de eeuw en wordt omschreven als Knapenhoeve.

Besluitend kan gesteld worden dat een aanzienlijke hoeveelheid steentijdsites geattesteerd werden die zich voornamelijk concentreren op de zandgronden in de nabijheid van de Molse Nete en de Eindergatloop, zowel in de vallei als op de randen. Daarnaast toont het archeologisch kader aan dat de regio ook voor de metaaltijden een hoog archeologisch potentieel heeft. Naast bewoningssporen werden ook funeraire sporen geattesteerd. Als laatste zijn ook enkele verdedigingswerken het vermelden waard.

Figuur 24 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van de bureaustudie kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op basis van de 19de- en 20ste-eeuwse cartografische bronnen en de 20ste- en 21ste-eeuwse luchtfoto's kan gesteld worden dat er geen bewoning aanwezig was binnen de grenzen van het plangebied. Het terrein is tijdens deze periode in gebruik als weiland. In het zuiden bevond zich in de jaren '70 van de vorige eeuw een voetbalveld en langsheen de oostelijke rand zijn enkele kleine bijgebouwtjes aanwezig.
- Voor de periode voor de 19de eeuw zijn geen bronnen beschikbaar waardoor de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet kan gestaafd worden.
- Het terrein is volledig ingenomen met weilanden waarbij enkele percelen afgezoomd zijn met boompjes. Op het Digitaal Hoogtemodel kan een duidelijk sterk niveauverschil opgemerkt worden tussen het grote noordelijke deel en het zuiden. In het zuiden werden ophogingen uitgevoerd die wellicht kaderen in het voetbalterrein. Er zijn voor het plangebied geen aanwijzingen voor verstoringen.
- Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een hoge potentiële waarde aan het terrein kan toegeschreven worden, vooral inzake steentijd en metaaltijden. De gunstige ligging, zowel topografisch, landschappelijk als bodemkundig gezien, vormen belangrijke criteria. De gekende steentijdsites bevinden zich op de locatie van de landduinen en in de vallei of op de valleiranden van de Molse Nete en Eindergatloop.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Binnen het plangebied zal een grote verkaveling opgetrokken worden met wegenis en nutsvoorzieningen. Op het moment van schrijven zijn de plannen nog niet concreet, maar er kan uitgegaan worden van een maximale verstoring. De geplande werken hebben bijgevolg een nefaste impact in de bodem over het volledige plangebied en zullen het potentiële archeologisch erfgoed verstoren. Bovendien kan uit het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische

site niet gestaafd worden. Gezien de ligging van het plangebied in de nabijheid van de Molse Nete en de bodemkundige gegevens dienen landschappelijke boringen uitgevoerd te worden om eventuele begraven archeologische niveaus en de mogelijkheid voor aanwezigheid van steentijdsites te achterhalen. Daarnaast dient verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven om het archeologisch potentieel van het terrein te onderzoeken.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

Gezien de locatie van het terrein in de nabijheid van de Molse Nete en de bodemkundige gegevens is een landschappelijk bodemonderzoek noodzakelijk voor het opsporen van eventuele begraven archeologische niveaus en/of steentijdsites. Het voorstel voor het landschappelijk bodemonderzoek wordt in het Programma van Maatregelen verder uitgewerkt en verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval zijn beide onderzoeksmethodes niet zinvol om uit te voeren en kunnen dus buiten beschouwing genomen worden. Er zijn geen aanwijzingen voor sites, kampen, slagvelden, ... die zich manifesteren in de teelaarde als mobiele artefacten (*ferro* en *non-ferro*).

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er begraven archeologische niveaus aanwezig zijn, vastgesteld tijdens de landschappelijke boringen. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.⁹

Gezien het hoge archeologische potentieel, de oppervlakte van het terrein en de aard van de geplande werken is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na het uitvoeren van de landschappelijke boringen (en na een eventueel archeologisch booronderzoek en proefputten).

Het totale terrein is 43086m² groot waarvan 10% oftewel 4309m² dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Aanvullend hierbij moet nog voor 2,5% oftewel 1077m² aan kijkvensters, dwars- of volgsleuven aangelegd te worden. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 5386m² onderzocht. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. Wel bevindt zich een concentratie aan archeologische sites uit het steentijd in de omgeving van de Molse Nete, de Eindergatloop en de landduinen. Daarnaast werden grafvelden en bewoningsporen uit de metaaltijden vastgesteld. De historische gegevens beperken zich tot cartografische en

⁹ HANECA et al. 2016.

luchtfotografische bronnen uit de periode van de 19de tot de 21ste eeuw. Hierop is geen bewoning te zien binnen het plangebied. Het gebied is gedurende deze periode in gebruik weiland.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het grootste deel van het terrein blijkt uit de bureaustudie onverstoord en steeds in gebruik als weiland. Wel bevinden zich enkele kleine bijgebouwtjes aan de oostelijke grens. Ook was in de jaren 70 van de vorige eeuw een voetbalveld aanwezig. Bij de aanleg werd een ophoging uitgevoerd om zodoende een vlak terrein te krijgen. Hierdoor is de grens tussen het noorden en het zuiden vrij scherp, terwijl dit voordien wellicht een geleidelijke overgang kende.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Er is sprake van het voorkomen van plaggendecken en mogelijke podzolbodems. Bij een plaggenbodem is de teelaarde minstens 60cm dik waardoor de onderliggende sporen goed bewaard kunnen zijn. Daarnaast kunnen in de podzolen *in situ* steentijdartefacten aanwezig zijn.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken omvatten een grote woonverkaveling met wegenis en nutsvoorzieningen. Deze werkzaamheden zullen een aanzienlijke impact hebben op het bodemarchief.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de omliggende sites is de kans op het aantreffen van archeologische sporen zeer reëel, vooral dan uit de steentijd en metaaltijden.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in een uitgesteld traject. De verkaveling wordt pas ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, waardoor het economisch niet aan te raden is voorafgaand al kosten te investeren voor een sleuvenonderzoek.

Nadien dient in eerste instantie een landschappelijk booronderzoek te gebeuren. Hierbij wordt gekeken naar de aanwezigheid van een podzolbodem, de verstoringsgraad en ook naar de uitgevoerde ophogingen in het zuiden. In totaal worden 21 boringen geplaatst, volgens 6 parallelle boorraaien met een NW-ZO oriëntatie. Indien blijkt dat bij dit onderzoek begraven archeologische niveaus bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend

archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient een waarderend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Hierbij wordt een verdicht boorgrid gehanteerd van 5 op 6m, waarbij de raaien onderling 5m uit elkaar liggen en de afstand tussen de boringen op de raai 6m bedraagt. Indien hieruit effectief een steentijdsite vastgesteld wordt dient met over te gaan naar proefputten. Hierbij wordt een ruimtelijke verticale en horizontale analyse uitgevoerd van de vuursteenconcentraties. Bij een positief resultaat van de proefputten dient men over te gaan tot een opgraving.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek over het volledige plangebied. Deze fase kan meteen volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn. Dit onderzoek bestaat uit 19 parallelle sleuven volgens een bijna N-Z oriëntatie. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringzones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

4. Samenvatting

Het terrein is gelegen ten zuiden van de stadskern van Lommel (provincie Limburg). Het plangebied bevindt zich aan de westelijke zijde van de Kattenbos achter de woningen met huisnummer 26 tot en met 54. Tussen de woningen met huisnummer 36 en 40 sluit het plangebied aan op de Kattenbos. Aan de zuidelijke zijde sluit het plangebied aan op woningen aan de Haardstraat. De westelijke grens wordt gevormd door een bos. Het plangebied heeft een oppervlakte van 43086m² en is volledig ingenomen door weilanden, waarvan enkele afgezoomd met boompjes. Daarnaast zijn nog enkele kleine bijgebouwtjes aanwezig achter de woningen met huisnummer 30, 34, 36, 40 en 52/54. Kadastraal gezien kan het projectgebied teruggevonden worden op: Lommel, afdeling 4, sectie D, perceel nr. 515a, 517p, 517w2, 513n, 485l, 511e, 508c, 506e en 507b.

Binnen de grenzen van het plangebied worden vier bodemtypes aangegeven. De meest oostelijke tip, tegen de Kattenbos aan, staat gekarteerd als type OB of bebouwde zone. Hier zijn geen bodemkundige gegevens gekend. Het grootste noordelijke deel staat gekarteerd als type Zem, een natte zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont of plaggenbodem. Centraal bevindt zich het type Zdm, een matig natte zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont. Het zuidelijke deel staat aangegeven als een Zam-bodem. Deze bodem kenmerkt zich als een zeer droge zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont.

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. Wel bevindt zich een concentratie aan archeologische sites uit het steentijd in de omgeving van de Molse Nete, de Eindergatloop en de landduinen. Daarnaast werden grafvelden en bewoningsporen uit de metaaltijden vastgesteld. De historische gegevens beperken zich tot cartografische en luchtfotografische bronnen uit de periode van de 19de tot de 21ste eeuw. Hierop is geen bewoning te zien binnen het plangebied. Het gebied is gedurende deze periode in gebruik weiland.

De geplande werken omvatten twee luiken. In eerste instantie zullen de aanwezige boompjes geroooid worden. Daarnaast zullen de kleine bijgebouwtjes gesloopt worden. Nadien zal het volledige plangebied verkaveld worden, maar er zijn nog geen concrete inrichtingsplannen beschikbaar. Gezien de grootte van de site, kan uitgegaan worden van een groot aantal te ontwikkelen loten en een interne wegenis. Aangezien er nog geen concrete plannen beschikbaar zijn, en dus ook geen zones gekend zijn waar geen werken zullen plaatsvinden, moet op dit moment rekening gehouden worden met een maximale verstoring van het volledige plangebied: het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones is nefast voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

De geplande werken zullen het volledige bodemarchief verstoren binnen het plangebied. Op basis van deze gegevens dient een verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van landschappelijke boringen, eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en proefputten, en proefsleuven over het volledige terrein.

5. Bibliografie

- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Balen>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- VAN GILS, M. & M. DE BIE, 2003, Een uitgestrekt laat-mesolithisch site-complex langs de Molse Nete in Lommel, in: *Notae Praehistoricae* 23, 67-69.
- VAN NESTE, T., YPERMAN, W., VANMONTFORT, B., VAN GILS, M., & F. GEERTS, 2009, Nieuw onderzoek op het sitecomplex langs de Molse Nete te Lommel, in: *Notae Praehistoricae* 29, 87-91.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht vanop de Kattenbos op een deel van het plangebied ingenomen als weiland (bron: google maps).....	7
Figuur 2 Uitsnede uit de orthofoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 3 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van de te verkavelen zone in blauw (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	11
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	11
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het perceelnummer (bron: geopunt.be).	12
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	12
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).	14
Figuur 9 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met de twee hoogteprofielen (bron: AGIV)....	14
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 12 Ruime uitsnede uit de bodemkaart met het voorkomen van landduinen (X) rondom het plangebied aangegeven met cijfer 1 (bron: geopunt.be).....	17
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart; type 39a en type 32 (bron: geopunt.be).	19
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	23
Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	23
Figuur 18 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).....	24
Figuur 19 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1935 (bron: cartesius.be en NGI).....	24
Figuur 20 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 21 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	26
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 24 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	28